Ištirti kapai skiriami V-VI a.

Tyrinėtame plote aptikta ir gerokai vėlyvesnių radinių: II tūkst. pradžiai priklausančios keramikos - žiestų puodų, puoštų banguotomis linijomis. Tokių puodų šukių lizdai rasti ugniavietėje, kurios liekanos buvo atkastos perkasoje Nr. XXVIII. Ugniavietė buvusi apjuosta vienasukščiu akmenų vainiku, kurio beliko tik dalelė. Prie jos rasta arklio kaukolės dalis, o ugniavietėje, sumišusioje su degėsiais juosvoje žemėje, aptikta nuodėgulių, anglių, perdegusių ir neapdegusių kaulų gabalėlių, perdegusių molio gabalėlių bei žiestų sudužusių puodų. Panaši II tūkst. pradžios ugniavietė buvo atkasta ir 1980 m.

Laima Vaitkunskienė

ŽVILIŲ PLOKŠTINIO KAPINYNO KASINĖJIMAI

Kapinynas yra Jucaičių apylinkėje, Šilalės raj., apie 5 km į PR nuo Šilalės, dešiniajame Akmenos krante. Jis pradėtas kasinėti dar 1968 m. Tada buvo iškastas 317 m^2 plotas, kuriame rastas 21 X-XII a. kapas (žr.: AETL 1968 ir 1969 metais. V., 1970, p. 74-76).

1983 m. MAII archeologinė ekspedicija iškasė dar 10 perkasų, t.y. 220 m^2 plotą, ištyrė 30 kapų ir surinko per 200 dirbinių.

Nedeginti mirusieji laidoti 30-150 cm gylio (nuo dabartinio žemės paviršiaus) duobėse, kurios buvo 130-240 cm ilgio ir 45-100 cm pločio. Nustatyta, kad mažesnės duobės kastos vaikams.

Griaučiai sudulėję, bet žalvariniai papuošalai kai kurių kaulų dalis užkonservavo ir todėl buvo galima matyti, jog mirusieji laidoti galva į ŠV, ŠR ar į PV. Pasitaikė palaidotų ir galva į V (k. 47), PR (k. 36). Tik vienoje kapo duobėje buvo rasti 2 miru-

sieji. Vienas jų - moteris (k. 34) - buvo palaidotas 30 cm aukščiau už kapo dugne paguldytą kitą mirusįjį - vyrą (k. 35). Abu mirusieji orientuoti galva į ŠV.

Įkapių padėtis leidžia spėti, kad mirusieji gulėjo aukštielninki. Pagal apyrankių ir žiedų vietą kape atrodo, kad rankos kartais būdavo ištiestos palei šonus, o kartais sulenktos ir sudėtos ant krūtinės.

Kai kuriuose kapuose buvo išlikę karsto pėdsakų, tačiau jie tokie menki, kad karstų matmenys nenustatyti.

Kai kuriuos atkastus kapus juosė akmenų vainikai, dažniausiai prijungti vienas prie kito. Tai tarsi antkapiai. Jų vidiniai matmenys - 280x180 - 160x90 cm, išoriniai - 400x220 - 210x150 cm. Geriau išlikusių vainikų penkiaaukštės sienelės buvo iki 55 cm aukščio.

Kapų sampiluose dažnos pavienės lipdytų puodų šukės grublėtu paviršiumi. Be to, juose buvo degėsių krislelių, kartais susiliejančių į beformes dėmes. Degėsių pasitaikė ir abipus vainiką; kai kurie akmenys pajuodę, tarsi aprūkę.

Mirusieji laidoti su įkapėm: darbo įrankiais, ginklais, papuošalais, buityje naudotais daiktais. Vyrų kapuose galvūgalyje būdavo dedami įmoviniai kirviai, ietigaliai, kovos ar paprasti peiliai, galąstuvai. Dėti ir skydai, nes viename kape (k. 48) yra išlikęs geležinis skydo umbas. Moterims darbo įrankiai dėti retai, tik 2 iš jų turėjo po ylą. Jos padėtos galvūgalyje. Žirgo aprangos reikmenų, pentinų tebuvo tik keliuose vyrų kapuose.

Vyrų aprangai būdingi diržai su geležinėmis sagtimis, žalvarinės ar geležinės lankinės palenkta kojele arba žieduotosios segės. Kartais drabužis susmeigtas ir geležiniu smeigtuku. Vyrai mūvėjo 1-3 žalvarinius žiedus.

Moterų aprangos žalvarinių papuošalų komplektą paprastai sudarė 1-2 antkaklės, 2-4 (kartais net 6) apyrankės, 2 smeigtukai, kartais sujungti į porą žalvarine grandinėle, 1-5 žiedai. Atkreipė dėmesį šių dirbinių įvairumas. Pvz., antkaklės buvo 4 tipų - kūginiais, dėželiniais galais, su kabliuku ir kilpele arba su kabliuku ir profiliuota užsegamąja plokštele galuose; žiedai - įvijiniai, juostiniai, su priešakyje platesne dalimi; smeigtukai - žiediniai, kryžiniai, lazdeliniai. Retesnės moterų drabužių puošmenos buvo apvaros, sudarytos iš žalvarinių pusmėnulio ar „I" formos kabučių, iš įvijėlių su 2 tarp jų įvertais gintaro karoliukais.

Prie krūtinės papuošalų ar antkaklių būdavo pririšti 1-2 stiklo ar gintaro karoliukai - amuletai, būdingi ir vyrams, ir moterims.

Pažymėtina, kad vaikų kapuose rasta tokių papuošalų, kokių nėra nė viename suaugusiojo kape, pvz., pasidabruota ažūrinė apskrita segė (k. 27), sidabru klota žvaigždžiakojė lankinė segė (k. 32). Beje, sidabrinių ar sidabru puoštų dirbinių aptikta mažai, ir nė vieno jų nerasta moterų kapuose

Ypač išsiskiria vyro kape Nr. 47 surastas inventorius. Galvūgalyje prie ietigalio buvo padėtos odinės kamanos, kurių dirželių paviršius nusagstytas eile žalvarinių pūstagalvių vinučių, o diržų susikryžiavimo vietos padengtos žalvariniais kryžiniais apkalais. Prie kamanų pritaisyti 2 žalvariniai pusmėnulio formos kabučiai bei žąslai su žalvarinėmis grandimis. Greta padėti dar ir geležiniai žąslai. Kitoje galvos pusėje buvo kirvis. Ant dešinės rankos žąstikaulio kartu su peiliu padėtas diržas. Jo paviršius išpuoštas 3 eilėm sidabruotų pūstagalvių vinučių. Ant dilbio kaulų, prie diržo galo padėti 2 žalvariniai pentinai su žalvariu puoštais dirželiais, kurių viename gale pritaisyta sagtelė, kita-

me - profiliuotas plokščias apkalėlis. Drabužiai susegti sidabrine lankine sege ir geležiniu lazdeliniu smeigtuku. Kapo inventoriuje buvo "moteriškų" papuošalų - žalvarinė apyrankė ir antkaklė. Pastaroji, atrodo, padėta ant krūtinės.

Laidosena ir įkapės atspindi dviejų kultūrų - kuršių ir žemaičių - sąveiką. Vyrauja kuršiškos tradicijos.

Ištyrinėti kapai priklauso IV a.

Laimutė Valatkienė

MAUDŽIORŲ PLOKŠTINIO KAPINYNO TYRINĖJIMAI

1983 m. Telšių kraštotyros muziejus tęsė Maudžiorų plokštinio kapinyno (Kelmės raj.) tyrinėjimus. Toliau buvo tiriama kapinyno dalis, esanti kelio Gaulėnai-Užventis R pusėje (žr.: ATL 1978 ir 1979 metais. V., p. 89-92; ATL 1980 ir 1981 metais. V., 1982, p. 62-65).

1983 m. buvo ištirta 275 m^2. Tirtasis plotas yra prie minėto kelio. Atidengti 47 nedegintų mirusiųjų kapai. Jie buvo labai apardyti, bet dalyje išliko įkapių.

Iš laidosenos matyti galvų kryptis: vyrų - į ŠR, moterų - į PV. Sprendžiant pagal įkapes ir galvos kryptį, aptikta 16 vyrų, 7 moterų ir 9 vaikų kapai. 15 kapų mirusiųjų lytis neišaiškinta.

Kapai aptikti 30-72 cm gylyje nuo žemės paviršiaus. Kapų duobės 50-80 cm pločio, 200-250 cm ilgio, kai kurios jų apvaliais kampais. Maždaug trečdalyje kapų rasta akmenų. Jie sudėti puslankiu galvos ar kojų gale arba sienele kuriame nors šone. Sienelė kartais bendra dviem kapams. Retkarčiais vienas didesnis, dažnai plokščias ar apskaldytas akmuo pastatytas galvūgalyje; pasitaiko ir keletas stambių akmenų, sukrautų virš karsto kojų gale. Akme-